

Suomen tiedekustantajien liitto
Förbundet för vetenskapspubliseri i Finland
Finnish Association for Scholarly Publishing

Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansalliselle koordinaatiolle

Lähetetty 12.9.2026

<https://kysely.tsv.fi/index.php/699152?lang=fi>

<https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/kommentoi-toimintakulttuurin-ja-ammattillisten-julkaisujen-linjauksia>

Toimintakulttuurin linjaus

Kommentoi tavoitetta 1 toimenpiteineen

Tavoite 1: Organisaatio edistää yhteistyössä avoimen ja vastuullisen tieteen periaatteiden ja käytäntöjen tuntemusta. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä ja tukea tutkijoita ja organisaatiota tekemään tietoon perustuvia ja vastuullisia päätöksiä, jotka edistävät tieteen avoimuutta.

Suomen tiedekustantajien liitto kiittää kutsusta kommentoida tätä linjausta.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää yhteistyön ja tietouden lisäämistä yleisesti kannatettavina tavoitteina ja toteuttaa niitä mielellään. Liitto on sitoutunut tiedon avoimeen saatavuuteen mutta edellyttää, että oikeudenhaltijat (tekijät ja kustantajat) voivat itse päättää sen asteesta. Liitto katsoo myös, että tärkeä osa vastuullisuutta on avoimuuden vaatimusten toteuttamisesta oikeudenhaltijoille aiheutuneiden kustannusten korvaaminen.

Lisäsehdotus osuuteen: ...pätöksiä, jotka edistävät tieteen avoimuutta *kulloinkin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla*.

Kolmen sana lisäyksellä virkkeen loppuun lievennettäisiin avoimuuden tavoittelun näyttäytymistä itseisarvokkaina. "Vaatumuksenmukaisuustyössä" tällä varmistettaisiin vastuullisuus myös tutkijoiden tasaveroisuuden näkökulmasta ja tekijänoikeuden haltijoiden oikeuksia ja lain suojaamaa valinnanvapautta kunnioittaen.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kansallista yhteistyötä olisi perusteltua priorisoida, kotimaisen tiedekustannus- ja -julkaisukentän erityispiirteet ja Kansalliskielistrategia (2021) kirkkaina mielessä pitäen.

<https://oikeusministerio.fi/kansalliskielistrategia-ja-kielipoliittinen-ohjelma>

Kommentoi tavoitetta 2 toimenpiteineen

Tavoite 2: Organisaatio sisällyttää vastuullisen arvioinnin periaatteet osaksi tutkijan ja tutkimuksen arviointeja sekä muita organisaation toteuttamia arviointeja. Tavoitteena on, että

arvioinnit ovat vastuullisia ja läpinäkyviä.

Suomen tiedekustantajien liitto kannattaa sekä vastuullisuutta että läpinäkyvyyttä.

Vastuullisuuden kulloistakin sisältöä olisi tässä eduksi täsmentää läpinäkyvämmäksi. Sana toistuu luonnoksessa niin usein, että sen uskottavuus voi vaarantua.

Vastuullisuus ja luottamus siihen toteutuvat näyttöjen perusteella. Suomen tiedekustantajien liiton mielestä toteutukselle eduksi olisi, että avoimuuden määritelmä ja motiivit voitaisiin tulkita tutkimusorganisaatioissa sallivammin osana tulosta tuottavaa ja työhyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria. Tässä ajattelussa vastuullisuutta ovat myös vapaan valinnanmahdollisuuden neutraali varmistaminen sekä tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksien (ja Suomen lainsäädännön) kunnioittaminen kaikissa tilanteissa.

Tämä tuskin olisi pois varsinaiselta tarkoitukselta: tutkitun tiedon avoimen saatavuuden parantamiselta. Suomen tiedekustantajien liitto siis kannattaa lämpimästi avoimuuden ideaa mutta edellyttää, että sen aiheuttamat kustannukset korvataan kotimaisille oikeudenhaltijoille täysimääräisesti ja kestävästi.

Kommentoi tavoitetta 3 toimenpiteineen

Tavoite 3: Organisaation avoimen tieteen palvelut toimivat koordinoitusti ja niillä on selkeät vastuutahot. Tavoitteena on, että avoimen tieteen palvelut tunnetaan organisaatiossa ja niiden toiminnan tuloksellisuutta ja näkyvyyttä seurataan.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että selkeys rakenteissa ja vastuiden sisällössä ja määrittelyssä on yleisesti eduksi.

Toiminnassa tulisi kuitenkin välttää autoritäärisyyttä, joka on päässyt tarttumaan RRS:n proaktiiviseen käyttöön ottoon ja tulkintoihin Suomessa. Suomen tiedekustantajien liiton mielestä tulee huomata, että avoimen tieteen periaatteetkin voivat synnyttää uusia valtasuhteita erityisesti tutkijoiden (julkaisujen oikeudenhaltijoiden) ja organisaatioiden välille. Palvelemisen ja kannustavien käytäntöjen korostaminen linjauksessa ja yliopistomaailman käytännöt kohtaavat huonosti. Ks. kohta Kommentoi linjausta yleisesti.

Mitä maanpuolustuksesta tuttu muotisana kyvykkyys tässä tarkoittaa?

Kommentoi tavoitetta 4 toimenpiteineen

Tavoite 4: Tutkimuksen yhteiskunnallinen vuorovaikutus tunnistetaan yhdeksi vastuullisen avoimuuden muodoksi. Organisaatio tarjoaa tukea ja palveluita yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen eri muotoihin. Tuella on selkeät vastuutahot, jotka toimivat yhteistyössä.

Häirintään ja maalittamiseen (ja kaikkeen epäasialliseen käytökseen) puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää myös Suomen tiedekustantajien liiton mielestä. Myös yhteistyö ja vastuiden selkeys ovat tärkeitä tavoitteita, joiden tulee toteutua.

Mitkä ovat vastuullisen avoimuuden muut muodot?

Kommentoi linjausta yleisesti

Suomen tiedekustantajien liitto pyytää kiinnittämään huomiota myös siihen, mikä tavoitteiden ja toimenpiteiden osuudessa jää mainitsematta.

Esimerkiksi kaikkien tutkijoiden tasaveroisen kohtelun sekä heidän ratkaisujensa ja Suomen lainsäädännön kunnioittamisen tekijänoikeutta ja perusoikeuksia koskevissa asioissa voisi ajatella kuuluvan vastuulliseen, avoimeen ja kestävään toimintakulttuuriin myös tavoitteiden ja toimenpiteiden tasolla. Tämä näyttää toistaiseksi ristiriitaiselta suhteessa esim. kohdassa 1.1. puolustettuun tutkimuksen vapauteen.

Niin ikään oleellinen osa vastuullista toimintakulttuuria olisi kestävä ratkaisun proaktiivinen hakeminen suomalaista ”tutkimusyhteisöä” hiertävään kotimaisen avoimen julkaisutoiminnan rahoitukseen. Jos kustantajille asetetaan vaatimuksia julkaisemisen muodosta ja tarjottavista palveluista, toteutukselle tulee osoittaa tarvittavat taloudelliset ja ajalliset resurssit.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää tärkeänä vastuullisen toiminnan mittarina sitä, maksetaanko teetetystä työstä asianmukainen korvaus ja korvataanko aiheutetut kustannukset. Voisiko siis julkaisulinjauksessa esiin nostettu kestävä kotimainen rahoituspohja olla vastuullisen toiminnan yksi tärkeä tunnusmerkki tässäkin dokumentissa? Nykytilanteessa riskeihin ja uhkiin sisältyvät oleellisesti myös kansainvälistä tiedekustannusbisnestä vastustavien toimenpiteiden ei-toivotut vaikutukset kotimaisessa, monin tavoin erityisessä toimintaympäristössä.

Yliopistojen ”sanelevaa lähestymistapaa” avoimuuteen on viimeksi kritisoitunut professori Tuomas Mylly, joka arvioi perusoikeusnäkökulmaa OKM:n tilaamassa ja pian ilmestyvässä selvityksessä tutkimuksen ja opetuksen tekijänoikeusnäkökulmista. <https://ipruc.fi/koulutus-tapahtuma/julkaisutilaisuus-selvitys-tutkimuksen-ja-opetuksen-tekijanoikeuskysymyksista/>

Vastaavaa kritiikkiä esittää myös professori Petri Mäntysaari (2026) julkaisussaan Tieteellisten julkaisujen rinnakkaistallentamisvelvollisuudesta, akateemisesta vapaudesta ja oikeusvaltioperiaatteesta: <http://hdl.handle.net/10138/629144>

Huomionarvoista Suomen tiedekustantajien liiton mielestä on, että ”tutkimusyhteisö” ei ole toimija, jolla olisi yhteinen tahtotila ja yhteiset resurssit. Luonnoksessa ”tutkimusyhteisö” näyttäytyy pikemminkin tutkimusorganisaatioita palvelevan toiminnan ja linjausten kohteena. Tässäkin yhteydessä on relevanttia huomata, että tekijänoikeuslaista puuttuu työsuhteolettama.

Suomen tiedekustantajien liitto kiittää kutsusta kommentoida luonnosta. Lausunnon ovat laatineet liiton hallitus ja pääsihteeri. Liitto toimii kollektiivisilla tekijänoikeusvaroilla (ns. Kopiosto-korvauksilla). Jäseninä on 164 kotimaista tieteen kustantajaa ja julkaisijaa, mikä toivottavasti otetaan huomioon kommenttien painoarvoa punnittaessa.

<https://tiedekustantajat.fi/suomen-tiedekustantajien-liitto/hallitus/>
<https://tiedekustantajat.fi/suomen-tiedekustantajien-liitto/henkilokunta/>
<https://tiedekustantajat.fi/suomen-tiedekustantajien-liitto/jasenet/>